

TARPTAUTINIO JŪRŲ TEISĖS TRIBUNOLO PRIVALOMOSIOS JURISDIKCIJOS TAIKYMO PROBLEMOS

Justinas Linkevičius

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto doktorantas
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 75
El. paštas: justinas.linkevicius@gmail.com

Straipsnyje analizuojamos pagrindinės Tarptautinio jūrų teisės tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problemos, daugiausiai dėmesio skiriant 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos privalomo ginčų sprendimo mechanizmo nuostatoms bei valstybių praktikai pasirenkant tribunolo jurisdikciją, taip pat vertinamas Tribunolo jurisdikcijos dėl šios konvencijos aiškinimo ar taikymo ir Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikcijos pagal jo statuto 36 straipsnio 2 dalį santykis.

This article analyses general problems of compulsory jurisdiction of the International Tribunal for the Law of the Sea putting the main focus on compulsory dispute settlement system provisions of the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea and discussing states' practice of choosing the tribunal as the compulsory means for the settlement of disputes. It also approaches the question of relation between jurisdiction of the Tribunal and compulsory jurisdiction of the International Court of Justice based on article 36, paragraph 2, of its Statute.

Įvadas

Pagrindinis jūrų ir vandenynų reguliavimo instrumentas – 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (toliau – Konvencija)¹, nustatanti skirtingų jūrų erdvių teisinius režimus, valstybių ir kitų subjektų teises ir pareigas, be kita ko, įtvirtina sudėtingą ginčų sprendimo mechanizmą. Ši konvencija yra viena iš nedaugelio tarptautinių universalių sutarčių, numatančių privalomąją jurisdikciją ginčams, kylantiems iš jos aiškinimo ar taikymo, o tokios ginčų sprendimo sistemos sukūrimas laikomas vienu iš

svarbiausių žingsnių šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje [7, p. 37; 15, p. 367]. Be to, Konvencija sukuria naują nuolatinę teismo instituciją – Tarptautinį jūrų teisės tribunolą (toliau – Tribunolas)², taip suteikdama naujų galimybių sprendžiant tarptautinius ginčus, susijusius su jūrų teise.

Per beveik penkiolika darbo metų Tribunolą pasiekė aštuoniolika bylų, tačiau tik trys bylos buvo pateiktos dėl ginčo esmės, iš kurių kol kas tik vienoje priimtas sprendimas, o Tribunolo praktika iki šiol daugiausiai susijusi su dviem bylų kate-

¹ Konvencija priimta 1982 m. gruodžio 10 d., įsigaliojo 1994 m. lapkričio 16 d.; dabar Konvencijos dalyvės yra 161 valstybė [2].

² Tribunolas įsteigtas pagal Konvencijos 287 straipsnio 1(a) dalį ir Konvencijos VI priedą bei pradėjo egzistuoti įsigaliojus Konvencijai [3].

gorijomis – laivų paleidimu nedelsiant ir laikinųjų priemonių paskyrimu laukiant arbitražo sudarymo. Žvelgiant į Konvencijoje reglamentuojamą klausimų gausą, akivaizdu, kad Tribunolo jurisdikcijos potencialas nėra iki galo išnaudojamas, kartu natūraliai kyla klausimas, kokios priežastys ir sunkumai tai lemia, kokia yra reali Tribunolo privalomosios jurisdikcijos apimtis. Šio straipsnio tikslas – nagrinėjant Konvencijoje numatytos privalomosios jurisdikcijos ir pareiškimų dėl jurisdikcijos sistemos taikymo pagrindus, valstybių praktiką pasirenkant Tribunolo jurisdikciją, Tribunolo jurisdikcijos ir Tarptautinio Teisingumo Teismo (toliau – TTT) privalomosios jurisdikcijos pagal jo statuto [1] 36 straipsnio 2 dalį santykių, identifikuoti bendras Tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problemas bei numatyti galimą jų sprendimą. Ne mažiau svarbūs Europos Sąjungos ir Konvencijos ginčų sprendimo sistemų santykio, Tribunolo privalomosios jurisdikcijos laivų paleidimo nedelsiant ir laikinųjų priemonių paskyrimo bylose klausimai, tačiau dėl jų specifikos ir ribotos straipsnio apimties jie nėra šio straipsnio objektas.

Temos aktualumą pirmiausia lemia tai, kad Lietuva yra Konvencijos šalis³ bei pakrantės valstybė, turinti patogų išėjimą į jūrą, nemažą laivyną, savas žvejybos tradicijas, taip pat tai, kad tarptautinės jūrų teisės sritis yra išsiskirianti kylančių konfliktų gausa. Nereikėtų pamiršti, kad būtent Pusiaujo Gvinėjai 2000 metais sulaikius motorinį laivą „Rytas“ kaip viena iš išeičių buvo minimas ginčo sprendimas Tribunole

³ Lietuva Konvenciją ratifikavo 2003 m. rugsėjo 9 d. [5]; pagal Konvencijoje numatytą tvarką ji Lietuvai įsigaliojo nuo 2003 m. gruodžio 12 d.

[20]⁴. Nepaisant temos aktualumo, reikia pažymėti, kad Lietuvos mokslininkų darbuose ši tema iki šiol nenagrinėta.

Siekiant pagrindinio šio straipsnio tikslo naudojami sisteminis ir teleologinis tyrimo metodai, padedantys atskleisti Konvencijos nuostatų turinį ir ryšius; istorinis tyrimo metodas reikšmingas nustatant Konvencijos privalomojo ginčų sprendimo mechanizmo formavimosi prielaidas; statistinis tyrimo metodas leido įvertinti valstybių Konvencijos šalių pareiškimus dėl jurisdikcijos. Šaltinių aspektu daugiausia dėmesio skiriama užsienio teisės doktrinos atstovų straipsniams ir pagrindinio jūrų teisės dokumento – Konvencijos – nuostatų analizei, taip pat nagrinėjami valstybių pareiškimai dėl jurisdikcijos bei Tribunolo praktikos pavyzdžiai.

Privalomosios jurisdikcijos ginčams dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo pagrindai ir reikšmė

Privalomoji jurisdikcija⁵ ginčams dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo įtvirtinama Konvencijos XV dalies 2 skyriuje. Tokios jurisdikcijos specifiškumą apibrėžia du esminiai aspektai: pirma, suteikiama galimybė inicijuoti procedūras bet kurios ginčo šalies prašymu nereikalaujant atskiro šalių susitarimo dėl tokių procedūrų inicijavimo (286 straipsnis) ir, antra, tokių procedūrų priimtas sprendimas yra galutinis ir jį privalo vykdyti visos ginčo šalys (296 straipsnis). Atsižvelgiant į tai, kad

⁴ Tačiau Lietuvai inicijuoti privalomas ginčo sprendimo procedūras Tribunole iš esmės trukdė tai, kad tuo metu ji dar nebuvo pasirašiusi Konvencijos.

⁵ Sąvoka „jurisdikcija“ šiame straipsnyje suprantama kaip teisminių institucijų galia spręsti tarp šalių kilusį ginčą. Ši sąvoka taip pat reiškia, kad teismo institucija yra įsteigta tinkamai ir turi teisę priimti sprendimą.

tarptautinėje viešojoje teisėje įprastai dominuoja tradiciniai diplomatiniai ginčo sprendimo metodai, šios Konvencijos nuostatos laikomos reikšmingomis naujovėmis⁶.

Viena iš svarbiausių priežasčių, paskatintusių į Konvenciją įtraukti nuostatas dėl privalomo ginčų sprendimo, buvo efektyvaus išipareigojimų vykdymo užtikrinimas. 1974 metais Trečiosios JTO jūrų teisės konferencijos metu privalomas ginčų sprendimas buvo suvokiamas kaip naujo vandenynų režimo pasaulyje pagrindas ir siekta sukurti tokią sistemą, kuri užtikrintų Konvencijoje įtvirtintų teisių ir pareigų laikymąsi [6, p.15]. Kita priežastis – siekis sukurti tokį mechanizmą, kuris garantuotų Konvencijos teksto integralumą [14, p. 52], užtikrintų vienodą jos nuostatų aiškinimą ir apsaugotų nuo valstybių vienašališkų interpretacijų. Taip siekta išlaikyti šalių kompromisą, pasiektą derybų metu⁷, bei įtvirtinti galimybę taikiai ir efektyviai reaguoti į perdėtus pakrantės valstybių reikalavimus ir pretenzijas [17, p. 494]. Būtent dėl to, kad Konvencija derybose buvo priimta konsensu kaip pritarimas bendram pasiūlymų paketui draudžiant daryti išlygas ir išimtis bei pakeitimus, kurie paveiktų kitų šalių teises, privalomo ginčų sprendimo mechanizmo funkcija apsaugoti tokį specialųjį Konvencijos statusą yra ypač reikšminga. Galiausiai sukurtos

⁶ Pasak Oxman, visa privalomosios jurisdikcijos esmė – Konvencijos 286 straipsnis bei aplinkybė, kad derybų eigoje pasiektas pritarimas privalomąsias procedūras įtraukti į Konvenciją, o ne išdėstyti papildomame protokole [15, p. 367].

⁷ Pavyzdžiui, privalomas ginčų sprendimas ypač užtikrina, kad būtų išlaikyta tinkama pakrantės valstybių jurisdikcijos ir kitų valstybių navigacijos laisvės pusiausvyra.

privalomo jūrų teisės ginčų nagrinėjimo sistemos įgyvendinimas svarbus tolesnei tarptautinės teisės raidai, nes sukuria pažangaus Konvencijos aiškinimo ir tarptautinės jūrų teisės plėtros perspektyvas, kartu skatinama prisijungti prie Konvencijos.

Pagrindinis šių privalomo ginčų sprendimo mechanizmo funkcijų užtikrinimo vaidmuo derybų eigoje buvo numatomas naujai įsteigtam Tribunalui. Vis dėlto siekiant sukurti tokį jūrų režimą, kuris būtų priimtinas visai tarptautinei bendrijai ir plačiai ratifikuojamas bei gerbiamas, Konvencijos šalims numatyta galimybė privalomąją procedūrą pasirinkti iš kelių ginčo sprendimo būdų, o Tribunalo privalomoji jurisdikcija ginčams dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo yra lemiamą Konvencijos 287 straipsnyje numatytos pareiškimų sistemos.

Konvencijos 287 straipsnio pareiškimų sistema

Iš pirmo žvilgsnio Konvencija valstybėms suteikia plačią laisvę pasirinkti konkrečią pageidaujamą privalomąją procedūrą: jos 287 straipsnyje nustatyti keturi ginčo sprendimo būdai – Tribunalas, TTT, arbitražas (sudarytas pagal VII priedą) ir specialus arbitražas (sudarytas pagal VIII priedą jame nurodytoms ginčų kategorijoms) – valstybėms suteikiama laisvė pasirinkti vieną iš šių būdų ar jų derinį. Tai padaryti valstybės gali pasirašydamos, ratifikuodamos Konvenciją ar prisijungdamos prie jos arba bet kuriuo metu vėliau pateikdamos rašytinį pareiškimą.

Iš dalies Konvencijos 287 straipsnyje numatyta pareiškimų sistema galėtų būti lyginama su pareiškimų dėl TTT privalomosios jurisdikcijos pagal jo statuto

36 straipsnio 2 dalį⁸ mechanizmu [12, p. 192]. Tačiau šios sistemos iš esmės skiriasi keliais lemiamais aspektais. Pirmia, nesant pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį, tai neužkerta privalomųjų procedūrų inicijavimo. Antra, darant pareiškimus pagal Konvencijos 287 straipsnį, nėra galimos jokios išlygos, šalys turi nurodyti tik priimtina ginčų sprendimo procedūrą⁹. Trečia, šie pareiškimai suteikia tik jurisdikciją ginčams, susijusiems su Konvencijos aiškinimu ar taikymu, spręsti.

Kaip matyti, pagal Konvencijos 287 straipsnio prasmę TTT, Tribunolas ir arbitražas yra konkuruojančios dėl jurisdikcijos ginčų sprendimo institucijos, nes kiekviena valstybė šalis laisva valia rašytiniu pareiškimu renkasi instituciją, kuriai ji teikia prioritetą ginčo atveju. Kur atsidurs ginčas, iš esmės priklauso nuo valstybių pareiškimų, kurie konkrečiu atveju gali būti skirtingi. Bendrasis principas – valstybė narė gali pradėti privalomąsias procedūras vienašaliu prašymu, jei ginčo šalys pareiškimuose pasirinko tą pačią ginčo sprendimo procedūrą. Tais atvejais, kai viena iš šalių apskritai neišreiškė savo valios arba jeigu abiejų ginčo šalių pareikšti prioritetai nesutampa, preziumuojama, kad šalys pasirinko arbitražą, sudaromą pagal VII priedą¹⁰. Taigi Tribunolo privalomo-

sios jurisdikcijos taikymas yra gana ribotas, nes iš esmės priklauso nuo valstybių pareiškimų turinio. Todėl, siekiant nustatyti Tribunolo privalomosios jurisdikcijos pagal 287 straipsnį apimtį, pirmiausia būtina šių pareiškimų analizė ir įvertinimas.

Valstybių praktika pasirenkant Tribunolo jurisdikciją

Iš 161 valstybės Konvencijos šalies tik 40 valstybių yra pateikusios pareiškimus pagal 287 straipsnį [21]:

- Tribunolą prioritetu pasirinko 16 valstybių (Argentina, Austrija, Bangladešas¹¹, Čilė, Graikija, Kanada¹², Kroatija, Sent Vincentas ir Grenadinai¹³, Šveicarija, Tanzanija, Trinidadas ir Tobagas, Tunisas, Urugvajus, Vengrija, Vokietija, Žaliojo Kyšulio Respublika);
- TTT prioritetu pasirinko 8 valstybės (Danija, Hondūras, Nikaragva, Nyderlandai, Norvegija, Švedija, Jungtinė Karalystė, taip pat Alžyras su išlyga, kad bus išankstinis šalių susitarimas), be to, keturios valstybės, prioritetą suteikusios Tribunalui, TTT pasirinko antru numeriu (Žaliojo Kyšulio Respublika, Kroatija, Trinidadas ir Tobagas, Vengrija);

⁸ Pagal Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį „valstybės, šio statuto šalys, gali bet kuriuo metu pareikšti, kad jos pripažįsta, be specialaus dėl to sutarimo, *ipso facto* Teismo privalomąją jurisdikciją sprendžiant visus teisinius ginčus su bet kuria kita valstybe, prisiėmusią tokį pat įsipareigojimą“.

⁹ Tiesa, šalys gali atskirioms ginčų kategorijoms numatyti skirtingus ginčų sprendimo būdus. Be to, jos turi galimybę pareiškimu pasirinkti 298 straipsnyje numatytas privalomos jurisdikcijos išimtis.

¹⁰ Tokio kompromiso buvo pasiekta po slapto balsavimo, kurio metu kiekviena valstybė turėjo nurodyti

pageidaujamas pagrindinę ir antrinę ginčo sprendimo procedūras. Kadangi dauguma valstybių antru variantu pasirinko arbitražą, Konvencijos 287 straipsnio 3 ir 5 dalyse buvo įtvirtintos esamos prezumpcijos [14, p. 58].

¹¹ Pasirinko Tribunolą dviejų konkrečių ginčų sprendimui.

¹² Pasirinko Tribunolą ir arbitražą, nesuteikdama pirmumo nė vienam iš jų.

¹³ Pasirinko Tribunolą ginčams dėl jos laivų arešto.

- Ir Tribunolą, ir TTT, nesuteikdamos pirmumo nė vienam iš jų, pasirinko 11 valstybių (Australija, Belgija, Estija, Ispanija, Italija, Latvija, Lietuva, Meksika¹⁴, Omanas, Portugalija¹⁵ ir Suomija);
- Arbitražo procedūroms prioritetą suteikė dvi valstybės (Egiptas, Slovėnija), be to, Vokietija ir Tunisas, prioritetą suteikusios Tribunalui, arbitražą pasirinko antru numeriu;
- Arbitražą ir specialųjį arbitražą, nesuteikdamos pirmumo nė vienam iš jų, pasirinko trys valstybės (Baltarusija, Rusija, Ukraina).

Iš šių duomenų matyti, kad (1) pareiškimus pateikė tik ketvirtadalis visų Konvencijos šalių, (2) dauguma valstybių, pateikusių pareiškimus, pasirinko nuolatinės teisminės institucijas, (3) kai kurios valstybės pareiškimuose nurodė daugiau nei vieną ginčo sprendimo būdą, suteikdamos pirmumą vienam iš jų arba jo nesuteikdamos.

Tai, kad dauguma valstybių Konvencijos narių apskritai neišreiškė savo valios, nėra labai protingas žingsnis. Tokiu neveikimu valstybės tampa įpareigtos ginčus spręsti arbitraže. Iš tiesų, priežastys, kodėl toks mažas pareiškimų skaičius, nėra visiškai aiškios. Tais atvejais, kai konkreti valstybė turi galias ginčų sprendimo arbitražu tradicijas, tokį žingsnį būtų galima suprasti kaip nebylų arbitražo pasirinkimą. Bene reikšmingiausias valstybių pasirinkimo ginčus spręsti arbitražu priežastis trumpai būtų galima paaiškinti jų siekiu atsisakyti

kuo mažiau suverenų teisių: pavyzdžiui, pasirinkusios arbitražą, valstybės išsaugo teisę pasirinkti arbitrus ir ginčo sprendimo procedūrą. Tačiau greičiausiai daugeliu atvejų šalys tokiu neveikimu nesiekia suteikti pirmumo arbitražui, neveikimas tik parodo jų neapsisprendimą. Vienos valstybės tiesiog delsia laukdamos kitų valstybių pareiškimų, taip norėdamos pasekti jų pavyzdžiu. Kitos atsargiai vertina naujo tribunolo galimybes ir laukia šios institucijos sėkmingo darbo pavyzdžių. Tačiau labiausiai tikėtina, kad toks valstybių neveikimas yra biurokратиško pasyvumo ir galimų jo padarinių nenumatymo rezultatas [10, p. 378]. Tokios valstybės turėtų įvertinti galimų konfliktų tikimybę ir pareikšti, koks ginčų sprendimo būdas joms priimtinausias. Tai daryti paskatino ir vienas po kito pareigas ėję Tribunalo prezidentai [8, p. 455; 9, p. 369] bei Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja [4].

Apsispręsdamos dėl Tribunalo jurisdikcijos pasirinkimo valstybės turėtų atkreipti dėmesį į specifinius Tribunalo bruožus. Pirma, Tribunolą sudaro 21 nepriklausomas narys, renkamas iš asmenų, turinčių nepriekaištingą nešališkų ir garbingų asmenų reputaciją bei pripažintą kompetenciją jūrų teisės srityje [3, 2 str. 1 d.]. Antra, Tribunole užtikrinamas atstovavimas pagrindinėms pasaulio teisinėms sistemoms ir tinkamas geografinis pasiskirstymas [3, 2 str. 2 d.]¹⁶. Trečia, Tribunalo patrauklumą lemia nagrinėjamų bylų proceso greitumas. Iš tikrųjų Tribunalas nėra užkrautas bylomis kaip, pavyzdžiui, TTT, o su bylomis, spręstomis iki šiol, tvarkėsi pakanka-

¹⁴ Pasirinko Tribunolą ir TTT ir specialųjį arbitražą, nesuteikdamos pirmumo nė vienam iš jų.

¹⁵ Pasirinko visus keturis ginčo sprendimo būdus, nesuteikdama pirmumo nė vienam iš jų.

¹⁶ Palyginti, renkant TTT teisėjus teisingo geografinio pasiskirstymo reikalavimo nėra [1].

mai greitai. Lyginant su procesu arbitraže, čia trukmei pirmiausia turi įtakos Tribunolo sudarymas, be to, valstybės turėtų atsižvelgti į dideles bylinėjimosi arbitraže išlaidas.

Kita vertus, jei konkreti valstybė teikia pirmenybę nuolatinėms teismo institucijoms, ji pareiškime turėtų nurodyti tiek TTT, tiek Tribunolo jurisdikciją nesuteikdama prioriteto nė vienai iš jų. Kaip matyti, kol kas yra 11 tokių valstybių, tarp jų ir Lietuva. Toks pasirinkimas ypatingas tuo, kad apriboja 287 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos arbitražo jurisdikcijos prezumpcijos (teikiančios pirmenybę arbitražui, jei šalys nepasirinko tos pačios procedūros) poveikį, ir būtent dėl šios priežasties kai kurių mokslininkų yra skatinamas [18, p. 819]. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, jeigu ginčas kiltų tarp tokių valstybių, kurios abi yra pasirinkusios tiek Tribunalą, tiek TTT ir nenurodžiusios prioriteto, galimas šių institucijų jurisdikcijos konfliktas. Tokio ginčo atveju pagal Konvencijos 287 straipsnį jurisdikciją spręsti ginčą turėtų abi šios institucijos, o dvigubų procedūrų ir dviejų skirtingų sprendimų būtų galima išvengti tik taikant *lis pendens* principą¹⁷. Tokioje situacijoje pranašumą tarsi turėtų ginčą inicijuojanti šalis, nes ji rinktųsi, kuriai institucijai pateikti pareiškimą. Taigi, viena vertus, kilus ginčiui su viena iš tokių valstybių, Lietuva būdama ieškove galėtų rinktis instituciją, kurioje viena-

¹⁷ Jeigu skirtinguose teismuose iškeltos bylos tuo pačiu ieškinio pagrindu ir tarp tų pačių šalių, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, savo iniciatyva sustabdo bylos procesą, kol nustatoma pirmojo iškėlusio bylą teismo jurisdikcija. Jeigu nustatoma teismo, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, jurisdikcija, bet kuris teismas, kitas nei pirmiau nurodytas teismas, atsisako jurisdikcijos pastarojo naudai.

šališkai inicijuoti privalomas procedūras, antra vertus, būdama atsakove turėtų susitaikyti su procesą inicijuojančios šalies pasirinkimu. Siekiant išvengti tokių teisiškai neapibrėžtų situacijų, galėtų būti svarstoma galimybė suteikti prioritetą Tribunolo jurisdikcijai, juolab kad Tribunolo privalomąją jurisdikciją yra pasirinkusios 27 valstybės, o TTT jurisdikcijos prioritetas numatytas tik 8 valstybių pareiškimuose¹⁸.

Reikėtų įvertinti ir tai, kad, nepaisant ne itin didelio pareiškimų, numatančių Tribunolo jurisdikciją, skaičiaus, ateityje Tribunolo vaidmens stiprėjimo galimybė išlieka. Net ir arbitražui turint privalomąją jurisdikciją pagal Konvencijos 287 straipsnį, šalys gali susitarti perduoti ginčą Tribunalui. Tokią šalių laisvę patvirtina *M/V „Saiga“ (Nr. 2)* ir *Kardžuvės išteklių* bylos [23; 24]. Iš tikrųjų *M/V „Saiga“ (Nr. 2)* byla puikiai atskleidžia, kodėl Konvencijos valstybės narės turėtų rimtai apsvarstyti pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį padarymo klausimus. Šioje byloje nė viena iš šalių nebuvo padariusi tokio pareiškimo, todėl ginčas iš esmės turėjo būti sprendžiamas arbitraže. Kartu pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį vienos iš šalių iniciatyva Tribunale buvo pradėtas procesas dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo. Dėl didelių išlaidų, arbitražo organizavimo sunkumų ir siekdamas išvengti ginčo sprendimo išskaidymo per kelias institucijas šalys bendru susitarimu buvo priverstos perduoti Tribunalui bylą nagrinėti iš esmės. Kita vertus, plačiai interpretuojant Konvencijos 287 straipsnį, galima situa-

¹⁸ Kai tiek mažai pareiškimų, suteikiančių prioritetą TTT jurisdikcijai, privalomo ginčų nagrinėjimo arbitraže tikimybė lieka minimali.

cija, kai valstybė narė, įvertinusi tai, kad kitos ginčo šalys jau yra pasirinkusios Tribunolo jurisdikciją, pati nuspręstų padaryti pareiškimą, numatantį Tribunolo jurisdikciją, taip siekdama, kad jų ginčas būtų priimtinas privalomai nagrinėti Tribunalui [13, p. 399].

Reziumuojant ir įvertinant aplinkybę, kad TTT, Tribunalas ir arbitražas yra konkuruojančios dėl jurisdikcijos Konvencijos ginčų sprendimo sistemoje institucijos, valstybių sprendimas dėl privalomosios jurisdikcijos nemažai priklauso ir nuo to, kaip tinkamai, kokybiškai ir efektyviai, jų supratimu, viena ar kita ginčo sprendimo institucija atlieka savo funkcijas. Iš tikrųjų valstybės, įvertinusios ankstesnius teismo institucijų ir arbitražų sprendimus, būtų labiau linkusios patikėti ginčo sprendimą tuo ginčų sprendimo būdu, kurio rezultatą galėtų pagrįstai numatyti ir kuris joms galbūt netgi būtų palankesnis. Vadinas, jeigu Tribunalas ateityje sugebės būti pakankamai lankstus, tinkamai motyvuos sprendimus ir nuosekliai plėtos savo jurisprudenciją, yra nemaža tikimybė, kad valstybės savo pareiškimuose, pareiškimų pakeitimuose ar specialiuose susitarimuose numatys Tribunalą kaip pageidaujamą privalomo ginčų sprendimo būdą. Nors pastaruoju metu dažnai jaučiamas nusivylimas dėl to, kad valstybės nenoriai daro pareiškimus pagal Konvencijos 287 straipsnį, ir vengia numatyti privalomąją Tribunolo jurisdikciją, tą iš dalies galima aiškinti tuo, kad Tribunolo praktika dar tik žengia savo pirmuosius žingsnius ir kai kurios valstybės paprasčiausiai nespėjo įvertinti naujos teismo institucijos pranašumų ir svarbos. Belieka tikėtis, kad laikui bėgant valstybės

vis labiau vertins šią naują teismo instituciją ir ja pasitikės.

Tribunolo privalomoji jurisdikcija ir pareiškimai dėl jurisdikcijos pagal Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį

Atsižvelgiant į tai, kad nemažai Konvencijos šalių yra padariusios pareiškimus dėl TTT privalomosios jurisdikcijos pripažinimo pagal TTT statuto 36 straipsnio 2 dalį¹⁹, būtina įvertinti šių pareiškimų ir Tribunolo jurisdikcijos pagal Konvenciją santykį. Ieškoti atsakymo, kuri institucija, kilus ginčui tarp tokių valstybių, turės teisę spręsti ginčą, pirmiausia reikėtų pačioje Konvencijoje. Šiuo atveju aktualus Konvencijos 282 straipsnis, numatantis bet kokio privalomo ginčo sprendimo mechanizmo, dėl kurio šalys susitarė ir kuris numato įpareigojantį sprendimą, pirmenybę. Pažymėtina, kad šis straipsnis taikytinas ne tik visuotiniams, regioniniams ar dvišaliams susitarimams – šalys dėl kitokios procedūros, numatančios įpareigojantį sprendimą, gali susitarti ir „kitokiu būdu“. Ši formulotė buvo įterpta specialiai, kad Konvencijos 282 straipsnis apimtų pareiškimus dėl TTT privalomosios jurisdikcijos pripažinimo, padarytus pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį [16].

Savaime suprantama, kad pareiškimas pagal TTT statuto 36 straipsnio 2 dalį nėra susitarimas. Akivaizdu, kad tai vienašalis jį padariusios valstybės aktas. Tačiau kartu

¹⁹ Šiuo metu pareiškimus dėl TTT privalomosios jurisdikcijos pripažinimo pagal TTT statuto 36 straipsnio 2 dalį iš 161 Konvencijos šalies yra padariusi net 61 valstybė, o iš jų pareiškimus pagal Konvencijos 287 straipsnį yra pateikusios 22 valstybės [21; 22].

jis sukuria dvišalius santykius arba daugelį dvišalių santykių tarp valstybių, kurios padarė pareiškimus²⁰. Sutartinis pagrindas tarp šalių, padariusių tokius pareiškimus dėl jurisdikcijos, neabejotinai yra, todėl kai visos ginčo šalys yra padariusios tokius pareiškimus dėl TTT jurisdikcijos, Konvencijos XV dalies 2 skyriaus privalomosios procedūros ginčams dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo remiantis Konvencijos 282 straipsniu neturėtų būti taikomos. Šiuo atveju privalomoji jurisdikcija ginčui spęsti priklauso TTT, todėl Tribunolas, nors ir gavęs šalių prašymą, turėtų pripažinti, kad teisės nagrinėti ginčą neturi. Toks pareiškimas dėl TTT jurisdikcijos pagrįstas jurisdikcijos pirmumo principas, išplaukiantis iš Konvencijos 282 straipsnio, taikomas visiems Tribunolo privalomosios jurisdikcijos, numatytos Konvencijos XV dalyje, atvejams. Taip Konvencijos 282 straipsnis padeda išvengti dvigubų procedūrų dėl to paties ginčo, inicijuojamų pagal skirtingus ginčo sprendimo mechanizmus²¹.

Kitas svarbus aspektas – remiantis TTT statuto 36 straipsnio 3 dalimi šie pareiškimai dažniausiai daromi juose „keliant kelių ar tam tikrų valstybių savitarpiskumo sąlygą“. Kadangi Konvencijos 282 straipsnis taikomas tik susitarimams, numatantiems

---

²⁰ Statuto 36 straipsnyje yra minimi pareiškimai santykiuose su „bet kuria valstybe, priėmusia tokį patįsipareigojimą“, ir tarpusavio išsipareigojimai atsiranda tuo metu, kai yra padaromas antrasis pareiškimas, net jeigu apie jį nebuvo pranešta kitai besiginančiai valstybei [11, p. 192].

²¹ Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys, kad Tribunolo Jūros dugno ginčų kolegijos privalomoji jurisdikcija išlieka, nes jos pagrindai įtvirtinti Konvencijos XI dalyje. Todėl teoriškai yra įmanomas TTT ir Kolegijos jurisdikcijos konfliktas dėl Konvencijos XI dalies aiškinimo, kai viena ginčo šalis kreiptųsi į TTT pasinaudodama jo Statuto 36 straipsnio 2 dalimi, o kita šalis – į Kolegiją pagal Konvencijos 187 straipsnį [18, p. 813].

privalomąsias procedūras, kurie apima tarp šalių iškilusį ginčą, tais atvejais, kai nors viena šalis pareiškime dėl TTT jurisdikcijos yra padariusi išlygą dėl kilusio ginčo dalyko, Konvencijos 282 straipsnis taikomas būti negali – turi būti taikomos Konvencijos XV dalies procedūros. Taigi būtina kiekvienu atveju analizuoti šių išlygų turinį. Atsižvelgiant į tai, kad valstybės turi galimybę formuluoti išlygas gana įvairiai – tiek bendrai nurodydamos ginčus, kylančius iš jūrų teisės, tiek konkrečiai apibrėždamos ginčo dalyką – kilus ginčui jo šalys gali skirtingai interpretuoti jų turinį. Vadinasi, teoriškai galima situacija, kai dėl to paties ginčo būtų kreiptasi tiek į Tribunolą, tiek į TTT, o šios teismo institucijos, spęsdamos jurisdikcijos klausimą, gali nevienodai aiškinti tokių pareiškimų turinį. Kitas neigiamas tokių išlygų padarinys gali būti tas, kad atskiros ginčo, susijusio su Konvencijos aiškinimu ar taikymu, dalys formaliai turėtų būti nagrinėjamos skirtingų institucijų. Vargu ar tokia situacija, kai dalį ginčo klausimų tektų nagrinėti pagal Konvencijos mechanizmą, o dalį už jo rėmų, būtų suderinama su Konvencijos 282 straipsnio tikslais, todėl pagrįstai kyla klausimas, ar tokioje situacijoje taikyti Konvencijos 282 straipsnį apskritai įmanoma.

Kita vertus, tam tikromis situacijomis pareiškimų dėl TTT jurisdikcijos išlygos yra tiesiog būtinos. Pavyzdžiui, jeigu valstybės pagal Konvencijos 298 straipsnį yra pasirinkusios tam tikras privalomos jurisdikcijos taikymo išimtis, jos turėtų pastarąsias numatyti ir pareiškimuose, padarytuose pagal TTT statutą. Tai ypač aktualu kalbant apie ginčus dėl jūros ribų nustatymo²². Be to, išlygomis valstybės gali aps-

---

²² Atkreiptinas dėmesys, kad ne visos valstybės, pasirinkusios išimtis pagal Konvencijos 298 straipsnį,

kritai eliminuoti TTT jurisdikcijos pagal Statutą taikymą ginčams dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo, taip išplėsdamos Konvencijos privalomo ginčų sprendimo mechanizmo taikymo galimybes ir Tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo perspektyvas.

Panašiomis situacijomis 282 straipsnis kol kas nebuvo taikytas. Nors *Pietų mėlynapelekio tuno* byloje [25] visos trys ginčo šalys ir buvo padariusios pareiškimus dėl privalomosios TTT jurisdikcijos pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį, tačiau Tribunolas, spręsdamas dėl *prima facie* jurisdikcijos, šio klausimo *ex officio* neįskėlė ir nenagrinėjo. Savo sprendime jis netgi neužsiminė apie galimą Konvencijos 282 straipsnio taikymą esant pareiškimams dėl TTT jurisdikcijos. Į tai atkreipė dėmesį teisėjas T. Treves, savo atskirojoje nuomonėje *MOX fabriko* byloje [26] aiškiai nurodęs, kad Konvencijos 282 straipsnis apima situacijas, kai ginčo šalys yra padariusios pareiškimus dėl TTT jurisdikcijos pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį.

Nors Lietuva TTT privalomosios jurisdikcijos pagal jo Statuto 36 straipsnio 2 dalį iki šiol nėra pripažinusi, tačiau teisės doktrinoje šis klausimas keliamas gana dažnai [19, p. 13]. Jei vieną dieną būtų priimtas sprendimas pripažinti TTT privalomąją jurisdikciją²³, būtina įvertinti visus minėtus aspektus ir atitinkamai formuluoti pareiškimo tekstą. Siekiant suteikti dides-

---

numatė analogiškas išlygas pareiškimuose pagal TTT statuto 36 straipsnio 2 dalį. Tokioje situacijoje remiantis Konvencijos 298 straipsniu pasirinkta išimtis netenka prasmės [16].

²³ Atsižvelgiant į tai, kad TTT privalomąją jurisdikciją yra pripažinusios dauguma demokratinių Europos valstybių, toks Lietuvos sprendimas būtų realus ir sveikintinas.

nį vaidmenį Tribunolo institucijai, pareiškimuose pagal TTT statuto 36 straipsnio 2 dalį turėtų būti numatyta išlyga dėl TTT jurisdikcijos pagal Statutą netaikymo ginčams, kylantiems dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo. Be to, siūlytina numatyti papildomą išlygos sąlygą, kuri ribotų arbitražo jurisdikcijos pagal Konvenciją taikymą, ir galutinį išlygos tekstą formuluoti taip: „TTT privalomoji jurisdikcija pagal Statutą netaikoma ginčams, kylantiems dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo, išskyrus tuos atvejus, kai nors viena iš ginčo šalių nėra pateikusi pareiškimų dėl jurisdikcijos pagal Konvencijos 287 straipsnio procedūrą arba ginčo šalių prioritetai jų pareiškimuose nesutampa.“

Išvados

1. Pagrindinė Tribunolo privalomosios jurisdikcijos taikymo problema, kad Konvencija suteikia šalims plačią laisvę renkantis ginčų sprendimo būdus, o Tribunolą numato tik kaip vieną iš privalomųjų procedūrų, kuri taikoma tik jei yra pripažįstama visų ginčo šalių pareiškimų. Šių pareiškimų analizė neteikia daug vilčių: artimoje perspektyvoje dėl mažo valstybių pareiškimų, numatančių Tribunolo jurisdikciją, skaičiaus privalomas ginčų dėl esmės sprendimas Tribunole tampa gana ribotas. Kadangi daugelis valstybių apskritai nėra pateikusių pareiškimų – tokiu neveikimu valstybės tampa įpareigtos ginčus spręsti arbitraže, o pastarasis tampa pagrindine privaloma procedūra. Nors tokią praktiką galima vertinti kaip nebylų arbitražo pasirinkimą, vis dėlto akivaizdu, kad dauguma valstybių tie-

siog nenumato tokio pasyvumo padarinių. Tolesnėje perspektyvoje, Konvencijos šalims apsvarsčius klausimą dėl šių pareiškimų padarymo bei atsižvelgus į Tribunolo išskirtinius bruožus ir formuojamą jurisprudenciją, Tribunolo privalomosios jurisdikcijos stiprėjimo galimybė išlieka.

2. Atsižvelgiant į tai, kad dauguma iš pareiškimus padariusių valstybių pasirinko Tribunalą, svarstyтина, ar Lietuva neturėtų pakeisti pareiškimo pagal Konvencijos 287 straipsnį ir suteikti prioriteto Tribunolo privalomajai jurisdikcijai. Šis žingsnis būtų svarbus siekiant išvengti teisiškai neapibrėžtų situacijų, kilus ginčui su valstybėmis, kurios pareiškimuose pasirinko ir Tribunalo, ir TTT jurisdikciją nesuteikdamos pirmumo nė vienai iš jų.
3. Siekiant suteikti didesnę vaidmenį Tribunalo institucijai, pareiškimuose pagal

TTT statuto 36 straipsnio 2 dalį valstybės turėtų numatyti išlygas dėl TTT jurisdikcijos pagal Statutą netaikymo ginčams, kylantiems dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo, taip eliminuojant Konvencijos nuostatų, suteikiančių pirmenybę Statuto 36 straipsnio 2 dalimi pagrįstai TTT jurisdikcijai, poveikį. Be to, siūlytina numatyti papildomą išlygos sąlygą, kuri ribotų arbitražo jurisdikcijos pagal Konvenciją taikymą, ir galutinę išlygos tekstą formuluoti taip: „TTT privalomoji jurisdikcija pagal Statutą netaikoma ginčams, kylantiems dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo, išskyrus tuos atvejus, kai nors viena iš ginčo šalių nėra pateikusi pareiškimų dėl jurisdikcijos pagal Konvencijos 287 straipsnio procedūrą arba ginčo šalių prioritetai jų pareiškimuose nesutampa.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. 1945 m. Tarptautinio Teisingumo Teismo statusas / Jungtinių Tautų chartija. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 15-557.
2. 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 107-4786.
3. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo statusas (Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos VI priedas). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 107-4786.
4. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezolucijos: 1996 m. gruodžio 9 d. rezolucija A/RES/51/34; 1997 m. lapkričio 26 d. rezolucija A/RES/52/26; 1998 m. lapkričio 24 d. rezolucija A/RES/53/32; 1999 m. lapkričio 24 d. rezolucija A/RES/54/31; 2000 m. spalio 30 d. rezolucija A/RES/55/7; 2001 m. lapkričio 28 d. rezolucija A/RES/56/12; 2002 m. gruodžio 12 d. rezolucija A/RES/57/141; 2003 m. gruodžio 23 d. rezolucija A/RES/58/240; 2004 m. lapkričio 17 d.

rezolucija A/RES/59/24; 2005 m. lapkričio 29 d. rezolucija A/RES/60/30; 2006 m. gruodžio 20 d. rezolucija A/RES/61/222; 2007 m. gruodžio 22 d. rezolucija A/RES/62/215; 2008 m. gruodžio 5 d. rezolucija A/RES/63/111; 2009 m. gruodžio 4 d. rezolucija A/RES/64/71; 2010 m. gruodžio 7 d. rezolucija A/RES/65/37. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.un.org/Depts/los/general_assembly/general_assembly_resolutions.htm>.

5. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos ir Susitarimo dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos XI dalies įgyvendinimo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 107-4784.

Specialioji literatūra

6. ADEDE, A. O. *The System for Settlement of Disputes under the United Nations Convention*

- on the Law of the Sea, A Drafting History and a Commentary*, 1987.
7. BOYLE, Alan, E. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, No. 1 (Jan., 1997).
  8. CHURCHILL, Robin; ir LOWE, Vaughan. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2002. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 2003, Vol. 18, No. 4.
  9. CHURCHILL, Robin. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2003. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 2004, Vol. 19, No. 4.
  10. CHURCHILL, Robin. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2005. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 2006, Vol. 21, No. 4.
  11. COLLIER, John; ir LOWE, Vaughan. *Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje: institucijos ir procedūros*. Vilnius: Eugrimas, 2002.
  12. GAUTIER, Philippe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Activities in 2004. *Chinese Journal of International Law*, 2005, Vol. 4, No. 1.
  13. GAUTIER, Philippe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Activities in 2006. *Chinese Journal of International Law*, 2007, Vol. 6, No. 2.
  14. KLEIN, Natalie. Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea. *Cambridge Studies in International and Comparative Law*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2005, No. 39.
  15. OXMAN, Bernard, H. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, 1996, Vol. 7, No. 3.
  16. SHEEHAN, Anne. Dispute Resolution under UNCLOS: The Exclusion of Maritime Delimitation Disputes. *University of Queensland Law Journal*, 2005, Vol. 24, No. 1, [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.austlii.edu.au/au/journals/UQLJ/2005/7.html>>.
  17. STEVENSON, John, R.; ir OXMAN, Bernard, H. The Future of the United Nations Convention on the Law of the sea. *The American Journal of International Law*, Jul., 1994, Vol. 88, No. 3.
  18. TREVES, Tullio. Conflicts between the International Tribunal for the Law of the Sea and the International Court of Justice. *International Law and Politics*, Vol. 31:809.
  19. ŽALIMAS, Dainius. Pratarė. In SATKAUSKAS, Rytis. *Tarptautinis teisingumas ir Lietuva: Lietuvos bylos Nuolatiniam tarptautinio teisingumo teisme*. Vilnius: Registrų centras, 2008, p. 7–13.
  20. „Laivo „Rytas“ viltis–Hamburgo tribunolas“, 2000 m. gruodžio 14 d. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=140851>>.
  21. Oficiali Jungtinių Tautų svetainė. Pareiškimai pagal Konvencijos 287 straipsnį [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.un.org/Depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm>.
  22. Oficiali Tarptautinio Teisingumo Teismo svetainė. Pareiškimai pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5&p2=1&p3=3>>.

Praktinė medžiaga

23. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo M/L „Sai-ga“ (Nr. 2) byla *Sent Vincentas ir Grenadinai v. Gvinėja* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?lang=en&id=2&restrict_to=row2be_named:2>.
24. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo byla dėl kardžuvės išteklių Pietryčių Ramiajame vandenyne apsaugos ir tolygaus naudojimo (*Čilė v. Europos Bendrija*) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=6&lang=en>.
25. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo Pietų mėlynapelekio tuno bylos (*Naujoji Zelandija v. Japonija, Australija v. Japonija*) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=3&lang=en>.
26. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo 2001 m. gruodžio 3 d. sprendimas *Mox* gamyklos byloje dėl laikinųjų priemonių (*Airija v. Jungtinė Karalystė*) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=10&lang=en>.

INTERNATIONAL TRIBUNAL FOR THE LAW OF THE SEA: PROBLEMS OF COMPULSORY JURISDICTION

Justinas Linkevičius

S u m m a r y

This article provides a discussion of the main problems of the compulsory jurisdiction of International Tribunal for the Law of the Sea putting the main focus on compulsory dispute settlement system provisions of the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea. Having analyzed the objectives and significance of compulsory dispute settlement system, the choice of procedure under article 287 of the Convention and states' declarations made thereunder it appears that the Tribunal has quite a limited compulsory jurisdiction for the disputes concerning the interpretation or application of this Convention. This is not only because disputants have other options for adjudication but also because of the inaction of states, therefore the motives encouraging states to choose the compulsory jurisdiction of

the Tribunal are provided. Moreover, a question concerning the Lithuanian declaration made under article 287 of the Convention is raised, suggesting the option of giving the priority to the jurisdiction of the Tribunal. Finally, the article approaches the question of relation between jurisdiction of the Tribunal and compulsory jurisdiction of the International Court of Justice based on article 36, paragraph 2, of its Statute, giving the special attention to reservation possibilities. Notwithstanding some negative effect of the reservations, it is being emphasized that in some cases reservations are essential. For the reasons of expanding the competence and relevance of the Tribunal jurisdiction states should make particular reservations when making declarations under article 36, paragraph 2, of the Statute of the Court.

Įteikta 2011 m. sausio 31 d.

Priimta publikuoti 2011 m. birželio 15 d.